

Obama and Trump's Foreign Policy in the Middle East with an Emphasis on Offshore Balancing Strategy (2008-2020)

Arsalan Ghorbani Sheikhneshin* *Corresponding Author*, Professor of International Relations, Kharazmi University, Tehran, Iran. E-mail: ghorbani@khu.ac.ir.

Mahdi Ansari PhD in International Relations, Kharazmi University, Tehran, Iran. E-mail: Smahdiansari@gmail.com.

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Affordable and
Managed Presence,
Offshore Balancing,
Obama,
Trump

Article history:

Received 2024-8-22

Received in revised form

2024-12-21

Accepted 2025-2-24

Published Online

2025-3-15

ABSTRACT

This research examines the foreign policy approaches of Barack Obama and Donald Trump towards developments in the Middle East from the perspective of offshore balancing. Both administrations attempted to avoid direct US intervention in the region, addressing threats such as the Islamic Republic of Iran and China's influence. Through smart diplomacy and soft measures, Obama withdrew military forces from regional conflicts, bolstered human rights sanctions, and strengthened the US position. Conversely, Trump pursued a strategy of maximum pressure against Iran, withdrawing from the JCPOA and facilitating rapprochement between Arab nations and Israel through the Abraham Accords. Additionally, both administrations engaged in limited, selective military actions under the offshore balancing strategy to counter significant threats in the Middle East, notably in Yemen and Syria and through the coalition against terrorism. This article employs a comparative method and the theoretical framework of offshore balancing, using data collected from library sources..

Cite this Article: Ghorbani Sheikhneshin, A. and Ansari, M. (2024). Obama and Trump's Foreign Policy in the Middle East with an Emphasis on the Offshore Balancing Strategy (2008-2020). *World Politics*, 13(4), 189-207. doi: 10.22124/wp.2024.28206.3388

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2024.28206.3388

1. Introduction

Following years of US foreign policy grounded in a liberal hegemonic macro-strategy, recent shifts raise questions about the implications for US relations with other nations. The beginning of George W. Bush's presidency and the simultaneous focus on countering terrorism underscored a liberal hegemonic strategy and maximum interventionism. The events of 11 September 2001 catalyzed discourse on confronting perpetrators harshly, including in Iraq and Afghanistan, and promoting liberal democracy through coercive rather than persuasive methods. Bush's national security doctrine relied on coercion; however, a paradigm shift occurred under Obama, emphasizing softer, persuasive approaches. The Obama administration prioritized persuasive actions grounded in democratic ideals and legal legitimacy. The Trump era then introduced the doctrine of buck passing, manifested in both soft and aggressive stances on Middle Eastern threats.

2. Theoretical Framework

US grand-strategies can be divided into "maximum intervention" and "selective intervention." The latter, contrasting with internationalism, asserts that US interests should determine its obligations; thus, without an established commitment, alliance, or coalition (or, alternatively, in a state of enmity or competition not affecting US interests), no participation is deemed necessary. The offshore balancing strategy proposes that the US should secure its dominance in the Western Hemisphere to uphold its hegemony within the international system. However, maintaining this advantage across the three strategic regions—Europe, East Asia, and the Middle East (the Persian Gulf)—should not come at a high cost. Key elements of offshore balancing include "avoiding maximum intervention," "reducing the hegemon's costs," "eschewing military intervention," and "utilizing selective intervention" when essential. Accordingly, this strategy aligns with affordable and managed presence.

3. Methodology

This article employs a comparative approach and the offshore balancing theoretical framework. Data are derived from library and internet sources.

4. Results & Discussion

After years of pursuing a foreign policy based on a liberal hegemonic grand strategy, the United States' adjustments to this strategy have raised questions about how it will impact its relations with other countries. The start of Bush's presidency, coinciding with the shift towards countering terrorism, laid the groundwork for a stronger emphasis on a liberal hegemonic strategy and maximum interventionism. The 11 September attacks initiated a discourse on the need for forceful measures, notably in Iraq and Afghanistan, and liberal democracy promotion through coercive law enforcement over persuasive measures. Bush's doctrine was based on coercion, but during Obama's presidency, a shift towards softer, persuasive methods emerged. This change reflected a focus on democratic tools grounded in legal legitimacy.

During Trump's term, the responsibility transfer doctrine gained prominence, reflected in both soft and assertive policies towards Middle Eastern threats.

Evolving attitudes within American foreign policy began in Obama's era and intensified under Trump, continuing with obstacles such as the Gaza crisis during Biden's presidency. Nonetheless, this crisis also aligns with the offshore balance strategy, pushing the US towards an isolationist approach, reflecting a reduced involvement compared to Bush's era and favoring regional power solutions. The formation of coalitions to address threats, the withdrawal from certain obligations, and the reduction of American military presence in the Middle East underscore this strategy. This research therefore examines foreign policy through the lens of offshore balancing, detailing its practical applications and manifestations during the Obama and Trump administrations.

5. Conclusions & Suggestions

Offshore Balancing refers to the hegemon maintaining distance from developments and crises while managing them in a manner that aligns with its interests within the framework of American strategy, marking the end of the Bush era and the beginning of Obama's in 2008. Barack Obama was the first to implement this strategy in practice, criticizing the Bush administration's approach, which he viewed as imposing undue costs on America due to its dominant and interventionist stance.

The Obama administration embraced multilateralism, forming alliances with regional powers and employing diplomacy to address crises, including those in the Middle East. With a multilateral approach, Obama's administration prioritized issues impacting American interests and allies, such as the Middle East crisis, and engaged Iran within the framework of the offshore balancing strategy. Initially, Obama secured the JCPOA through diplomatic means, while simultaneously bolstering relations with Arab countries and supporting Israel by maintaining a naval presence in the Persian Gulf, assuring them that Iran would not acquire nuclear weapons. By raising human rights concerns with Iran, promoting regional intelligence sharing in the Middle East, and maintaining certain human rights sanctions issued by the United Nations, Obama exerted diplomatic pressure through regional and global consensus. He implemented the JCPOA's provisions while reinforcing intelligence and diplomatic capabilities to counter Iran's nuclear ambitions. Through asymmetric strategies, including the sale of weapons to Saudi Arabia and Israel, Obama aimed to neutralize what the Islamic Republic regarded as regional threats to its allies.

Trump placed offshore balancing at the forefront while strengthening relations with allies in the region. This approach involved withdrawing from certain agreements, including the JCPOA, asserting that the agreement not only secured Iran's interests but would eventually enable it to acquire nuclear weapons. Thus, he argued for a policy of maximum political and economic pressure. Another of Trump's initiatives was to increase arms sales to Middle Eastern countries, including Saudi Arabia and Israel, which, in the context of ISIS's rise and ongoing concerns about regional

instability, fostered closer alignment with the United States. The offshore balancing strategy's impact in the Middle East and the Persian Gulf has included creating "supplementary security," "dependent security arrangements," "buck passing to America's allies in the region," and "peace-oriented coalition-building."

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۲۵۳۸-۴۸۹۹

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

سیاست خارجی اوپاما و ترامپ در خاورمیانه با تأکید بر استراتژی موازنه فراساحلی (۲۰۲۰-۲۰۰۸)

ارسلان قربانی شیخ نشین* نویسنده مسئول، استاد روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
ghorbani@khu.ac.ir رایانامه:

مهدی انصاری دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
smahdiansari@gmail.com رایانامه:

در باره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	تحقیق حاضر به بررسی رویکردهای سیاست خارجی باراک اوپاما و دونالد ترامپ در قبال تحولات خاورمیانه از منظر موازنه فراساحلی می‌پردازد. هر دو دولت تلاش کرده‌اند تا از مداخله مستقیم آمریکا در منطقه پرهیز کنند و به مقابله با تهدیداتی مانند جمهوری اسلامی ایران و نفوذ چین بپردازند. اوپاما با استفاده از دیپلماسی هوشمند و روش‌های نرم، نیروهای نظامی را از جنگ‌های منطقه‌ای خارج کرده و به تقویت تحریم‌های حقوق بشری و جایگاه آمریکا پرداخته است. در مقابل، ترامپ با سیاست فشار حداکثری، خروج از برجام و نزدیک کردن کشورهای عربی و اسرائیل در قالب پیمان ابراهیم، سعی در مقابله با نفوذ ایران داشته است. ضمن اینکه هر دو دولت تنها در موارد محدودی که مداخله‌گزینشی و در چارچوب استراتژی توازن فراساحلی است نسبت به دفع تهدیدات بزرگ در خاورمیانه اقدام نظامی محدود انجام دادند که در یمن و سوریه و ائتلاف علیه تروریسم نمود یافته است. این مقاله با استفاده از روش مقایسه‌ای و چارچوب نظری موازنه فراساحلی، داده‌ها را به صورت کتابخانه‌ای گردآوری کرده است.
کلیدواژه‌ها: حضور بصره و مدیریت شده، توازن فراساحلی، اوپاما، ترامپ.	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵	

استاد به این مقاله: قربانی شیخ‌نشین، ارسلان و انصاری، مهدی. (۱۴۰۳). سیاست خارجی اوپاما و ترامپ در خاورمیانه با تأکید بر استراتژی موازنه فراساحلی (۲۰۲۰-۲۰۰۸). *سیاست جهانی*، ۱۳(۴)، ۱۸۹-۲۰۷. doi: 10.22124/wp.2024.28206.3388

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

پس از سال‌ها پیگیری سیاست خارجی مبتنی بر استراتژی کلان^۱ هژمونی لیبرال^۲ از سوی ایالات متحده آمریکا، تعدیل استراتژی^۳ کلان سؤالاتی را در مورد اینکه چگونه بر روابط ایالات متحده با سایر کشورها تأثیر می‌گذارد، ایجاد کرده است. آغاز دوران ریاست جمهوری بوش مصادف با حرکت به سمت برخورد با تروریسم، زمینه برای تأکید بیشتر بر استراتژی هژمونی لیبرال و مداخله‌گرایی حداکثری^۴ را فراهم کرد. حمله یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ به تولید ادبیات لازم در مورد برخورد سخت با بازیگران خاطی از جمله عراق و افغانستان و نشر لیبرال دموکراسی از طریق اشکال حفظ نظم یعنی اجبار^۵ به جای مشوق‌های اقناعی^۶ و مشروعیت قانونی^۷ منجر شد. دکترین امنیت ملی جرج بوش پسر مبتنی بر اجبار بوده است، اما تغییر پارادایمی از دوران اوباما آغاز شد و به شیوه‌های نرم و اقناعی تغییر پیدا کرد. اما این ادبیات در دوره باراک اوباما تغییر کرده و بعد نرم قدرت و بکارگیری ابزارهای اقدام دموکراتیک مبتنی بر مشوق‌های اقناعی و مشروعیت قانونی بیشتر مورد توجه است. در دوره ترامپ دکترین احاله مسئولیت مورد توجه قرار گرفته است که هریک از آنان به شیوه نرم و یا در پیش گرفتن رویه تهاجمی در برابر تهدیدات منطقه خاورمیانه نمود یافته است. ایجاد اتحاد در شرق برای مقابله با چین، ائتلاف در برابر روسیه در جنگ اوکراین و در نهایت اجرای دکترین بازدارندگی یکپارچه در برابر ایران نمونه اقدام عملیاتی در چارچوب راهبرد مهار قدرت‌های چالشگر اجرا شده‌اند. این ابهام و تغییر برداشت در جامعه سیاست خارجی آمریکا از دوره اوباما آغاز شد و در دوره ترامپ شدت گرفت و با موانعی از جمله بحران غزه در دوره بایدن ادامه یافته است. اما این بحران نیز خود را در مسیر استراتژی توازن فراساحلی قرار دارد و منجر به در پیش گرفتن موازنه از راه دور و با کمک شرکا از سوی ایالات متحده شده که به طور دقیق به معنای دور ماندن آمریکا از تحولات (در مقایسه با دوران بوش) و استفاده از راهکارهای جایگزین نظیر مشارکت قدرت‌های منطقه‌ای، ایجاد ائتلاف برای دفع تهدیدات، خروج آمریکا از برخی تعهدات و مشخصاً خارج کردن نظامیان آمریکا از منطقه خاورمیانه و عدم دخالت نظامی در تحولات این منطقه نمود یافته است. از این رو در پژوهش حاضر تلاش بر این است تا با تبیین سیاست خارجی آمریکا،

^۱ Grand Strategy

^۲ Liberal Hegemony

^۳ Strategy Adjustment

^۴ Maximum Interventionism

^۵ Coercive Capability

^۶ Consensual Inducements

^۷ Legitimacy

مصادیق و نمودهای عینی آن در چارچوب استراتژی موازنه فراساحلی در دوره‌های اوباما و ترامپ مورد بررسی قرار گیرد.

۱. ادبیات پژوهش

تحقیقات متعددی در داخل و خارج به بحث سیاست خارجی اوباما و ترامپ و یا استراتژی توازن فراساحلی پرداختند که چند مورد از آنان ذکر می‌شود: رحمانی و همکاران (2022)، در مقاله «مقایسه راهبردهای امریکا در دوران اوباما و ترامپ جهت تغییر رفتار یا تغییر نظام جمهوری اسلامی ایران» چنین نتیجه گرفتند که رهیافت حاکم بر سیاست خارجی امریکا واقع‌گرایانه و همواره با راههای مختلف تلاش دارند تا از منافع خود در برابر تهدیدات از جمله جمهوری اسلامی ایران بهره ببرند. سیاست خارجی امریکا در دوره اوباما به شیوه هوشمند و رویکرد نرم بوده و در دوره ترامپ خصمانه و تهاجمی بوده است. پژوهش حاضر تفاوت رویکردهای ترامپ و اوباما را بیان می‌کند، اما از جهت تعلق داشتن هر دو رویکرد به یک استراتژی مطالبی ارائه نمی‌کند. پوستین‌چی (2017) در مقاله «منطقه‌گرایی جدید و الگوی امنیت‌سازی ترامپ در آسیای جنوب غربی» چنین مطرح کرده است که موازنه فراساحلی محور اصلی سیاست خارجی و امنیتی ترامپ در خاورمیانه است. مقاله حاضر به درستی سیاست خارجی ترامپ را در چارچوب استراتژی توازن فراساحلی بررسی کرده است، اما ضعف پژوهش این است که به نقش قدرت‌های منطقه‌ای بی‌توجه است و بر همکاری روسیه، چین و امریکا تأکید دارد. در حالیکه محور عمده استراتژی توازن فراساحلی، تمرکز بر هژمون‌های منطقه‌ای است. جعفری (2013) در مقاله «استراتژی موازنه تهدید و امنیت دولت‌های اسلامی منطقه خاورمیانه»، بر این باور است که با توجه به حجم فزاینده تهدیدات در منطقه خاورمیانه، جمهوری اسلامی با تکیه بر نظریه موازنه تهدید می‌تواند در برابر مداخله‌گرایی امریکا و اسرائیل در منطقه به بازدارندگی روی آورد. مقاله حاضر نسبت به تشریح نظریه موازنه تهدید مطالب درخوری بیان کرده است، اما از جهت عدم بهره‌مندی جمهوری اسلامی ایران از منابع بازدارندگی در سطح جهان و برای مقابله با تهدید امریکا، به این نکته پی نبرده است که تمایل ایران به نظریه یاد شده نمی‌تواند باعث ایجاد بازدارندگی شود.

در مقالات خارجی نیز سیلیزا (2017)، با عنوان «رویکرد رسانه‌ای تهاجمی دونالد ترامپ؛ بسیار خطرناک» نسبت به نقش و ارتباط ادبیات رئیس‌جمهوری امریکا در کاربست سیاست خارجی تهاجمی اشاره دارد که برای دفع تهدیدات در مناطق مختلف که امریکا منافع دارد، خطرآفرین بوده است. مقاله اخیر بخشی از رویکرد ترامپ در عرصه سیاست خارجی را نشان می‌دهد، اما به استراتژی موازنه از راه‌دور اشاره

نمی‌کند. گولبرگ (2017) نیز در مقاله «معنای امریکا اول از نظر ترامپ چیست؟» چنین مطرح کرده است که رویکرد ترامپ به وضوح نگرش به این دارد که منافع امریکا در اولویت است و نباید منافع و هزینه‌های امریکا برای تعهدات و حتی متحدان به کار گرفته شود. مقاله اخیر به خوبی ایده سیاست خارجی ترامپ از جهت تعلق به موازنه برون بوم را نشان می‌دهد و کاستی مقاله این است که به سیاست خارجی ترامپ در خاورمیانه به صورت موردی نپرداخته است. گاس (2014) در مقاله «اوباما فانتزی سوریه را سرزنش کرد» این دیدگاه اوباما را تشریح کرده که وی مداخله کردن در سوریه را نوعی فانتزی ارزیابی کرده است. انتقاد اوباما به مخالفان وی بود که معتقد هستند ایالات متحده برای هر بحرانی می‌بایست از نیروی نظامی خود استفاده کند، اما وی برخلاف آنان، چنین باوری را نوعی شوخی و طنز دانسته است. مقاله اخیر به خوبی تلاش اوباما برای پیگیری توازن فراساحلی از جهت بی‌تمایلی به حضور در جنگ‌های خاورمیانه را نشان می‌دهد، اما در مباحث خود نقش امریکا در پدید آمدن شرایط موجود در کشورهای منطقه را مطرح نمی‌کند. جنیفر لیند (2014) در مقاله خود با عنوان بازاندیشی در استراتژی کلان ایالات متحده در مورد اتخاذ استراتژی توازن فراساحلی در سیاست خارجی آمریکا به منظور تحدید ردپای نظم جهانی این کشور و بهبود موقعیت استراتژیک جهانی آن بحث می‌کند. کریستوفر لین (2013)، در مقاله خود با عنوان استراتژی کلان جدید بر این باور است که ایالات متحده باید رویکرد توازن فراساحلی را به عنوان جهت‌گیری اصلی سیاست خارجی خود برای حفظ نفوذ جهانی و تضمین ثبات منطقه‌ای بکار گیرد. به اعتقاد او استراتژی توازن فراساحلی رویکردی برای احاله مسئولیت‌ها^۱ بوده و به معنی تقسیم مسئولیت‌ها نیست. به هر حال تحقیقات اخیر هر یک به نحوی، سیاست خارجی ترامپ و اوباما یا رویکرد استراتژی توازن فراساحلی را بررسی کردند که از جهت مطالعه دوره ترامپ و اوباما به پژوهش حاضر همسو هستند، اما وجه ممیزه پژوهش حاضر، تمرکز بر بحث توازن فراساحلی با تاکید بر دو راهبرد *احاله مسئولیت* و *موازنه‌سازی* جمعی در قالب *اتحادها* در سیاست خارجی دو دولت است که در هیچ پژوهش مستقلی به آن اشاره نشده است.

۲. چارچوب نظری

با توجه به تقسیم‌بندی استراتژی‌های کلان امریکا در دو قالب «مداخله حداکثری» و «مداخله محدود» باید گفت معتقدان به موازنه فراساحلی معتقد هستند، منافع امریکا، تعیین‌کننده تعهدات است. از این‌رو

¹ Buck Passing

تا زمانی که یک تعهد، اتحاد و ائتلاف و یا حتی در رویه سلبی، دشمنی و رقابت به نحوی نباشد که منافع ایالات متحده از قبل تعیین شود، نیازی به حضور در آن ائتلاف یا اتحاد نیست. در استراتژی توازن فراساحلی چنین مطرح شده که ایالات متحده برای حفظ هژمونی خود در عرصه نظام بین‌الملل باید به هر نحوی تسلط خود را بر نیمکره غربی حفظ نماید. اما برای حفظ این برتری که سه منطقه استراتژیک (اروپا، آسیای شرقی و خاورمیانه (خلیج فارس) را شامل می‌شود، نباید هزینه‌های زیادی بپردازد (Mearsheimer and Stephen M. Walt, 2016: 74). بنابراین وجه مشخصه استراتژی توازن فراساحلی، «دوری‌گزینی»، «مداخله محدود و غیرمستقیم»، «کم کردن هزینه‌های هژمون»، «حضور بصره و مدیریت شده»، «کنار گذاشتن مداخله نظامی مستقیم» و در صورت لزوم «استفاده از مداخله‌گزینی» است. بنابراین با در نظر گرفتن اصول یاد شده، استراتژی یاد شده در زمره استراتژی موازنه از راه دور و با کمک شرکا قرار می‌گیرد.

این بدان معناست که امریکا بدون دلیل موجه و یا با دنباله‌روی از برقراری صلح، دموکراسی و امنیت در نقاط مختلف جهان، دنبال افزایش هزینه برای هژمون نیست. از این رو، نگرش به تعهدات و اتحاد و ائتلاف در این رویکرد تا حدود قابل توجهی کاسته می‌شود و حتی صرف هزینه جنگ برای برقراری دموکراسی یا حمایت از حقوق بشر یا روی کار آمدن یک نظام دموکراتیک در یک کشور، چندان برای ایالات متحده در اولویت قرار ندارد. بدین ترتیب ایالات متحده امریکا با در نظر گرفتن هزینه‌ها و تبعات مادی و مشروعیت ناشی از جنگ در خاورمیانه درصدد برآمد تا برای جبران ناکامی‌ها و حفظ موقعیت خود در عرصه نظامی بین‌الملل، موازنه از راه دور را جایگزین هژمونی لیبرال نماید. یعنی جایگزینی نوعی مداخله غیرمستقیم و از راه دور به جای مدیریت و مداخله مستقیم و نظامی. از این رو استراتژی عدم مداخله مستقیم در حاکمیت کشورها، به معنای نوعی اختیار دادن به بازیگران محلی و مداخله‌گزینی در صورت وقوع تهدیدی بزرگ از جانب دیگر قدرت‌ها مدنظر قرار گرفت (Mearsheimer, 2019: 10). از این منظر، ایالات متحده با حفظ نقش برتری خود در نظام جهانی خواستار مشارکت متحدان در اداره امور و به نیابت از امریکا یا همسو با منافع این کشور شده بود تا بتواند مناطق حساس و استراتژیک را کنترل اوضاع و مدیریت تهدیدات به کار گیرد. بر مبنای آنچه والت و مرشمایر مطرح کردند، استفاده از راهبرد موازنه فراساحلی یا موازنه از راه دور بدین معناست که ایالات متحده برای برتری یافتن در ایفای نقش موازنه‌کننده از راه دور، می‌بایست مسئولیت خود را به دیگران محول نماید. به بیان دیگر، ایالات متحده که تا قبل از این تلاش می‌کرد تا خود را در معرض منازعه قرار دهد، بهتر

است از این پس، خود را دور از منازعه و در نقش منازعه‌گر تعریف نماید (Mearsheimer, 2016: 162). این رویکرد نظاره‌گرایانه امریکا باعث می‌شود تا این کشور در بحران‌ها و منازعات جهانی، ضمن حفظ قدرت و برتری خود، هزینه‌های ناشی از مداخله نظامی را به شکل قابل توجهی کاهش دهد و از تحمیل هزینه به خود دوری جوید (Walt, 1987: 110). به همین دلیل به جای ورود هژمون به منازعات و بحران‌ها، تلاش می‌شود تا به شیوه‌های نرم و از طریق جذابیت و اثرگذاری ارزش‌های دموکراسی لیبرال، منافع امریکا حاصل شود. این اصل از رویکرد توازن فراساحلی در مقاله مشترک مرشمایر و والت (2016)، بدین صورت مطرح شده که ایالات متحده باید از ظرفیت‌های صدساله دموکراسی لیبرال نظیر احترام به نهادهای بین‌المللی، بازار آزاد، حقوق بشر بهره‌بردار. بنابراین ایالات متحده به جای تکیه بر موازنه قدرت، توان خود را در مناطق کلیدی برای ترویج دموکراسی و تعهد به دفاع از حقوق بشر به کار ببندد (Mearsheimer and Walt, 2016: 71). یا اینکه در مناطق حساس و استراتژیک، نیازمند است تا هژمون به روش‌های یاد شده، قدرت خود را از طریق بازیگران متحد نشان دهد. هرگاه نقش هژمونی رو به تقلیل بگذارد و کنشگری آنان در محیط منطقه‌ای کاسته شود، نشانه‌هایی از جابجایی قدرت امری اجتناب‌ناپذیر است (Duffy Toft & Kushi, 2013. 35). بنابراین هژمون می‌بایست از طریق روش‌ها و اصول مختلف که بدون مداخله نظامی آشکار باشد، منافع خود را در مناطق سه‌گانه از جمله اروپا، آسیای شرقی و خاورمیانه حفظ نماید که در این پژوهش بر منطقه خاورمیانه و مشخصاً دوره اوباما، ترامپ و پرداخته می‌شود.

۳. اوباما و رویکرد همکاری‌جویانه و پرهیز از مداخله نظامی

اوباما در سال ۲۰۰۸ با شعار «تغییر» در عرصه سیاست خارجی امریکا روی کار آمد و بر مبنای همین نگرش، به شکل قابل توجهی توانست معماری جدیدی بنا نهد که ایالات متحده را از رویکردهای نظامی و یکجانبه‌گرایانه دور سازد. وی به صراحت درباره وقوع بحران در کشورهای خاورمیانه نظیر سوریه این دیدگاه را مطرح کرد که مسلح نمودن شورشیان در این کشور تفاوتی در وضعیت سوریه ایجاد نخواهد کرد و این دیدگاه [تسلیح شورشیان] یک فانتزی بوده است (Obama, 2014, 1). بنابراین اوباما پس از تحولات موسوم به بیداری اسلامی بیش از هر زمان دیگری تلاش کرد تا امریکا را از مداخله مستقیم در این تحولات دور نگه دارد و سیاست مداخله حداقلی یا گزینشی را تنها در مواردی که منافع ایالات متحده به شکل محسوسی در خطر است، در پیش گیرد.

۳-۱. مدیریت از راه دور و بصرفه

وجه بارز استراتژی موازنه فراساحلی مدیریت کمرنگ و از راه دور است (Mearsheimer, 2016: 76). این موضوع به طور مشخص درباره مدیریت تحولات منطقه خاورمیانه در دوره اوباما نیز صادق است. زیرا الگوی سیاست خارجی اوباما برای مدیریت امنیت منطقه‌ای خاورمیانه اعم از ائتلاف و اتحاد یا دفع تهدیدات، مبتنی بر ابعادی از موازنه نرم است که با فاصله گرفتن ارزش‌های لیبرال دموکراسی، موازنه نرم را مخصوصاً در حوزه هویتی مورد استفاده قرار داد (Fukuyama, 2019: 72). اوباما برای حل بحران‌ها در خاورمیانه، سیاست تاکتیکی در محیط منطقه خاورمیانه را بر مبنای حمایت منطقه‌ای از گروه‌های متعارض در قالب‌های ایدئولوژیک و تاکتیکی ایران سامان داد (Javadi, 2023: 241). به هر حال اگر محور اصلی مسائل خاورمیانه، تروریسم، حل مناقشه تاریخی فلسطین و اسرائیل و مقابله با قدرت‌های بزرگ نظیر جمهوری اسلامی ایران و حل اختلافات میان ایران و کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس باشد، رویکرد اوباما بیش از هر چیز توجه به همکاری دارد تا بتواند بحران‌های موجود را با نقش‌آفرینی ایالات متحده حل نماید. از این‌رو در استراتژی امنیت ملی آمریکا در سال ۲۰۱۰، محورهای اولویت‌های نخست آمریکا در سیاست خارجی بدین شیوه مطرح شده است:

الف: پرهیز از یکجانبه‌گرایی در حل اختلافات بین‌المللی؛

ب: تأمین و محقق ساختن امنیت ملی آمریکا به شیوه همکاری با متحدان و تأکید بر گسترش همکاری با قدرت‌های نوظهور از جمله چین، روسیه و هند؛

ج: لزوم ارتباط میان قدرت نظامی و اقتصادی؛

د: نظارت بر جریان دموکراتیزاسیون در سایر جوامع به جای سیاست دموکراسی‌سازی به شیوه حمله نظامی؛

ه: تغییر خط‌مشی نظامی و جنگ پیش‌دستانه به همکاری و تفاهم (Motaghi, 2009: 133).

به همین دلیل در سیاست خارجی اوباما، کسب اعتبار و مشروعیت هژمون در نظام بین‌الملل، همکاری با متحدان، مقابله با دشمنان به شیوه اجماع منطقه‌ای و جهانی و همچنین استفاده از ظرفیت دیپلماسی عمومی نقش مهمی در گسترش هنجارها و ارزش‌های دموکراسی لیبرال توسط اوباما داشته است که از این جهت توانست توافقات مهمی با کشورهای حاضر در منطقه خاورمیانه از جمله ایران به سرانجام برساند. اما به تدریج، موازنه هویتی اوباما در منطقه خاورمیانه کارآیی خود را از دست داده بود (Meysan, 2011: 12). به نحوی که با بروز بحران‌های متعدد و مخصوصاً قدرت گرفتن گروه‌های

تروریستی در منطقه، خروج بخش قابل توجهی از نیروهای نظامی امریکا، این ذهنیت را در نزد سیاستمداران امریکایی پدید آورد که هرچند ایالات متحده نیازمند دوری جستن از منازعات هزینه‌زا است، اما نباید متحدان اصلی خود در منطقه یعنی اسرائیل و سپس کشورهای عربی را از تأمین امنیت ناامید کند. به همین دلیل در دوره ترامپ توجه به گسترش تسلیحات و تغییر الگوی همکاری در منطقه خاورمیانه مورد توجه قرار گرفت.

۲-۳. عدم مداخله نظامی و مدیریت در سایه

تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای بر علیه امریکا به واسطه جنگ‌های عراق و افغانستان که به دلیل مداخله نظامی صورت گرفت، تبعات جبران‌ناپذیری برای این کشور در پی داشته است. همچنین ظهور گروه‌های تروریستی در خاورمیانه، بحران سوریه، عراق، و تداوم نقش‌آفرینی گروه‌های تروریستی دیگری نظیر القاعده و طالبان و آغاز تحولات موسوم به بیداری اسلامی باعث شده تا اوباما از رویکرد «رهبری از پشت‌ل»^۱ استفاده کند (Abbasi & Taheri, 2018: 7). این رویکرد که بخشی از استراتژی توازن فراساحلی بود به معنای کاهش مداخله گسترده و مستقیم نظامی و سیاسی در خاورمیانه از سوی امریکا در نظر گرفته شده بود. این رویه از نظر اوباما نه تنها به معنای کاهش حضور نظامی امریکا در منطقه بوده است، بلکه در اصل متوقف کردن پشتیبانی از متحدان خود و به چالش کشیدن آنان برای پذیرش مسئولیت در قبال تأمین امنیت کشور خود بوده است (Lynch, 2015). به عبارت دیگر، اوباما با مطرح کردن بازگشت نیروهای نظامی امریکا یا کاهش تدریجی آنان به این نتیجه رسید که کشورهای منطقه و دچار بحران تروریسم می‌توانند از امنیت خود دفاع کنند و ایالات متحده تنها از راه دور و در مواردی که ضروری باشد، مداخله می‌کند.

بر این اساس، سیاست «احتراز» و «عدم مداخله امریکا» از سوی اوباما که وجه مهمی از راهبرد فراساحلی توسط این کشور بود، همواره توسط برخی از بازیگران مهم منطقه مورد انتقاد قرار گرفت. از جمله در منطقه خاورمیانه، قدرت‌های بانفوذی نظیر عربستان بر این باور بودند که سیاست محتاطانه اوباما در قبال ایران (به واسطه برنامه هسته‌ای و توافق برجام) و رابطه نزدیک دولت امریکا با ایران به وضوح در تقابل با سیاست مداخله جویانه ایران در کشورهایی نظیر لبنان، عراق، سوریه، عراق و یمن قرار دارد (Boot, 2015). زیرا به باور عربستان سعودی، اوباما با خوش‌بینی نسبت به رفتار ایران در منطقه، مانع نفوذ ایران

¹ Leading from Behind

در کشورهای منطقه نمی‌شود و از این رو حوزه نفوذ ایران به ضرر عربستان سعودی در حال پیشروی است. علاوه بر این، ظهور داعش در منطقه، بر آتش اختلافات در منطقه نیز دامن زده بود. به نحوی که برای غلبه بر این نابسامانی‌ها، عربستان سعودی از امریکا خواسته بود تا در مواضع خود نسبت به دولت بشار اسد در سوریه، به دلیل نفوذ ایران و عدم اقتدار از سوی دولت مرکزی سوریه، تغییراتی ایجاد کند (Francisco Herrera Almela and Matoz, 2016: 4). هرچند در این بحران‌ها، دولت اواما جانب اسرائیل و عربستان سعودی و متحدان خود را گرفت و مداخله ایران در سوریه را نیز مهار می‌نمود، اما در نهایت هرگز به شیوه نظامی وارد بحران سوریه نشد و همچنان با تکیه بر سیاست احتراز و دوری از تنش‌ها، نقش ایالات متحده را به هژمون نظاره‌گر و در عین حال آماده برای مداخله در مواقع ضروری تقلیل داده بود.

۳-۳. فشار و تهدید غیرنظامی ایران (دفع تهدیدات)

مقابله با تهدیدات اولویت استراتژی موازنه فراساحلی بوده است (Walt, 1987: 89). در همین راستا، اواما برای مهار ایران نیز تنها به همکاری بسنده نکرد، بلکه با توجه به ضرورت محدودسازی، مهار، مقابله کم شدت، موازنه‌گرایی امنیتی و کنترل از راه دور ایران، جایگاه و موقعیت ایران را مدیریت کند (Yazdanfam, 2016: 68). از این رو هم با توسل به شیوه‌های نرم و استفاده از اعتبار هژمون در سطح نظام بین‌الملل و هم با تمایل به همکاری به اسرائیل و حمایت تزلزل‌ناپذیر از آنان، بخش مهمی از فرایند همکاری را با کشورهای منطقه برای مقابله با آنچه تهدید جمهوری اسلامی خوانده می‌شود، دنبال کرده است. پروژه «صلح، امنیت و فرصت در خاورمیانه بزرگ‌تر» از سوی اواما نیز در همین راستا بود تا وی بتواند ضمن پرهیز از روش‌های سخت، اجماع منطقه‌ای به نفع امریکا جهت حل بحران‌ها در مناطق حساس و استراتژیک نظیر خاورمیانه را در پیش گیرد.

اواما با تأکید بر حفظ نظم، صلح و امنیت در خاورمیانه، اولویت‌های امریکا در منطقه خاورمیانه را اعلام کرد که در رأس آنان اسرائیل است (Obama, 2009). این موضع بارها توسط اواما تکرار شد و وی در طرحی با عنوان «پیشبرد صلح، امنیت و فرصت در خاورمیانه بزرگ‌تر» که در سند امنیت ملی دولت خود مطرح کرد که براساس آن، اولویت اصلی آن، اسرائیل بوده است. اواما از اسرائیل به عنوان دوست و متحد خود یاد کرده بود که امریکا متعهد به حمایت و تأمین امنیت این کشور است. در این سند، امریکا دارای منافع قابل توجهی در خاورمیانه است که شامل: همکاری گسترده در زمینه‌های موضوعات متعدد با دوست نزدیک امریکا یعنی اسرائیل و تعهد تزلزل‌ناپذیر امنیت اسرائیل است (National

(Security Strategy, 2010: 27). بنابراین اوپاما با دوری جستن از راهکارهای نظامی، خاورمیانه جدید که توسط بوش مطرح شده بود را تغییر داد و از «خاورمیانه بزرگ‌تر» سخن گفت که در اصل بتواند جای مستحکم‌تری برای دوستان و متحدان خود در این منطقه باز کند.

۳-۴. خروج تدریجی از خاورمیانه

اوپاما برای آنکه بتواند برای مدیریت مشکلات در آسیا و به‌طور مشخص در دو نقطه غربی و شرقی آن، تدابیر لازم را انجام دهد، درصدد برآمد تا برای حل منازعات غرب آسیا، ابتدا رابطه خود را با ایران گسترش دهد که نمود عینی آن توافق برجام است و سپس تلاش نمود تا با نوعی عدم مداخله مستقیم در این منطقه، نقش مهمی در بهبود روابط قدرت‌های منطقه‌ای از جمله ایران و عربستان داشته باشد. هنگامی که اوپاما عنوان کرد، ایران باید همسایگی خود را با عربستان سهیم کند، این کشور هم جدایی دیپلماتیکی و هم حضور نیروهای نظامی خود را در خاورمیانه آغاز نمود (Vakil and Quilliam, 2021). بنابراین برخلاف دوره قبل که ایالات متحده در جبهه‌های مختلف خاورمیانه حضور نظامی و مداخله آشکار داشت، در دوره اوپاما تلاش بر این بود تا بدون مداخله مستقیم، نقشی دور از صحنه ایفا نماید. حتی درباره تحولات مهم در سال ۲۰۱۵ از جمله در بحران سوریه، ایالات متحده امریکا نقش پررنگی به صورت مداخله آشکار بازی نکرد و ترجیح اوپاما بر این بود تا از طریق بازیگران متحد نظیر عربستان یا قطر در بحران سوریه نقش‌آفرینی کند. بنابراین عدم مداخله در تحولات سوریه در سال ۲۰۱۵ از سوی اوپاما، نقطه عطفی به سوی جدایی استراتژیک امریکا از خاورمیانه پس از یک دهه غیبت نسبی بوده است (Kempe and Masselo, 2019: 11). بنابراین کوشش عمده اوپاما در قالب موازنه فراساحلی این بود که با اتخاذ رویکرد برون‌سپاری و احاله مسئولیت، بحران‌های خاورمیانه را حل نماید.

بخشی از راهبرد توازن فراساحلی به کاهش نقش امریکا در منطقه خاورمیانه و توجه بیشتر به شرق آسیا برای مهار چین مربوط است؛ یعنی اینکه به باور والت و طرفداران توازن فراساحلی در زمره مناطق حساس برای ایالات متحده است (Walt, 2016: 71). در این زمینه هم دولت اوپاما و هم پس از آن دولت ترامپ به نوعی بیگانگی نسبی با تحولات خاورمیانه سوق داده شدند تا بتوانند ضمن مدیریت اوضاع در خاورمیانه، هزینه‌چندانی نسبت به قبل در قبال تحولات خاورمیانه نپردازند. حتی گفته می‌شود زمانی که تأسیسات نفتی ارامکو در عربستان سعودی مورد حمله قرار گرفت، ایالات متحده و در رأس آن ترامپ در سال ۲۰۱۹، بدون اینکه مداخله مستقیم داشته باشد، تصمیم گرفت سکوت کند و موضع

تندی در این باره به نفع متحد خود نگیرد. همین رویکرد باعث شد تا کم کم سیاست امریکا در قبال تحولات خاورمیانه و از جمله در برابر تهدیداتی که در منطقه رخ می دهد، تغییر پیدا کند (Cook, 2022). بنابراین او با عنوان آغازگر استراتژی توازن فراساحلی یا موازنه از راه دور تلاش نمود تا با کنشگری از طریق متحدان امریکا در نقاط مختلف جهان از جمله در خاورمیانه، دیدگاه جدیدی را برای حفظ و مسلط شدن هژمون در عرصه نظام بین الملل ارائه کند.

۴. دوره ترامپ

دوره ترامپ که از سال ۲۰۱۶ آغاز شد، هرچند نوعی رویکرد تهاجمی از سوی ایالات متحده به شمار می رود، اما در نظرگاه استراتژی و تقسیم بندی دوگانه (مداخله محدود و مداخله حداکثری) بر توجه به وضعیت داخلی امریکا و پرهیز از مداخله نظامی، بدبینی به نهادهای بین المللی و منطقه ای، ائتلاف و اتحاد، حضور در نهادهایی که منافع امریکا چندان در آنان تأمین نمی شود و همچنین تکیه بر سازوکارهایی است که بتوانند تهدیدات را در مناطق مختلف شناسایی و نسبت به آنان تصمیم گیری نماید.

۴-۱. گرایش به درون و پرهیز از تعهد به توافقات

در دوره ترامپ، نیز ایالات متحده به نوعی گرایش به درون دارد تا بیرون و نظام بین الملل. به هر حال ترامپ با در پیش گرفتن یک رویه تهاجمی، رویکرد یکجانبه گرایی را در قبال ایران در پیش گرفته بود (Clarke and Ricketts, 2017: 373). ترامپ در اولین سفر خارجی خود به عربستان سعودی رفت و خیلی زود، با حمله به دستاوردهای دیپلماتیکی دولت او با تلاش کرد تا ضمن کاستن از مشارکت امریکا در برخی معاهدات و توافقات، هژمونی امریکا را به شکلی یکجانبه و با تهدید رقبا و دشمنان به پیش ببرد. بدین ترتیب جلوه مهم سیاست خارجی ترامپ کنار گذاشتن تعهدات امریکا در عرصه های مختلف مخصوصاً در حوزه تعامل با ایران و توافق برجام بوده است. پیش تر گفته شد که بر مبنای تقسیم بندی استراتژی های کلان امریکا در دو قالب «مداخله گرایی حداکثری» و «موازنه از راه دور»، طرفداران موازنه از راه دور بر این باور هستند که منافع امریکا، تعیین کننده تعهدات است. بنابراین در جایی که منافع امریکا وجود ندارد، نیازی به رعایت تعهدات و مقررات نمی باشد. بر مبنای همین نگرش، دلیل ترامپ برای خروج از برجام، این بود که ایران با بهره گیری از منافع ناشی از برجام هم منابع لازم برای گسترش ناامنی در منطقه و جهان را بدست می آورد و هم اینکه در درازمدت مانعی برای جلوگیری از ایران به سلاح هسته ای نیست. وزیر امور خارجه ترامپ، با اشاره به خروج امریکا از برجام و آغاز

تحریم‌ها، گفت: "اگر ایران مسیرش را تغییر ندهد، تأثیر تحریم‌ها دردناک بوده و در صورت نهایی شدن، این بزرگترین تحریم‌های اعمالی تاریخ می‌شود. بنابراین ایران مجبور به انتخاب است." با تلاش برای حفظ اقتصاد داخلی با ادامه صرف منابع مالی برای مبارزه در خارج، پمپئو در نوامبر ۲۰۱۸ نیز در نشست توجیهی تحریم‌های ایران گفت: "هدف از چنین فشار حداکثری، تغییر اساسی رفتار ایران با محروم کردن از منابعش است تا مانند یک کشور عادی عمل کند" (Pompeo, 2018). بنابراین دولت ترامپ با کنار گذاشتن تعهدات خود در قبال ایران، تلاش کرد تا حتی شروط جدیدی را برای توافق مجدد اعلام کند که عملی شدن آن به معنای محروم کردن طرف مقابل از حقوق و خواسته‌های خویش است. وزیر خارجه ترامپ، در سخنرانی دوازده شرط برای ایران جهت بازنگری در کمین فشار حداکثری مطرح کرد. این شروط از جمله شامل ترف غنی‌سازی اورانیوم، کنار گذاشتن برنامه موشکی بالستیک، عدم حمایت از حزب‌الله، حماس، جهاد اسلامی، گروه‌های شیعه عراق و حوثی‌های یمن، خروج از سوریه، پایان تهدیدات علیه متحدان آمریکا از جمله عربستان، امارات، اسرائیل و نیز عدم تهدید کشتیرانی بین‌المللی و حملات سایبری بود (Pompeo, 2018) بدین ترتیب ایالات متحده تلاش کرد تا بدون پایبندی به تعهدات خود، فشار حداکثری را برای تهدید دشمنان خود در خاورمیانه و به طور مشخص جمهوری اسلامی ایران در پیش گیرد.

۴-۲. ترامپ و گرایش به ائتلاف‌سازی محدود

یکی از مشخصه‌های در دوره ترامپ، گرایش به نوعی ائتلاف‌سازی محدود در خاورمیانه است که در پیمان ابراهیم و صلح خاورمیانه و یا نزدیک کردن کشورهای عربی و اسرائیل نمود یافته است. ترامپ در راستای تحقق حمایت از اسرائیل، سفارت این کشور را از تل آویو به بیت المقدس منتقل کرد و هدف اصلی آن نیز تقویت اسرائیل در برابر تهدیدات ایران بوده است (Javadi, 2022: 250). در این راستا نیز عمده تلاش ترامپ پیروی از سیاست «دفع تهدیدات» بوده است؛ به طوری که مهار کنشگری قدرت‌های منطقه‌ای در خاورمیانه و همسویی با الگوی رفتاری آمریکا در این میان بسیار مورد توجه بوده است (Mandel, 2020: 8). ترامپ برای دفع تهدیدات منطقه که همسویی با کشورهای عربی و اسرائیل نیز در آن مشهود است، بر این باور بود که توافق و سازش با ایران نتیجه‌ای جز گسترش نفوذ ایران و ناامن کردن منطقه نخواهد داشت. از این رو، با دنبال کردن سیاست «فشار حداکثری چندجانبه» این هدف را پیگیری نمود که ایران از مداخلات خود در امور کشورهای منطقه خودداری کند و البته این موضوع را نیز مطرح می‌کردند که آمریکا به دنبال جنگ با ایران نیست (Foreign Affairs, 2018).

بخش قابل توجه فشار حداکثری از سوی دولت ترامپ ناظر بر گسترش تحریم‌ها علیه ایران و بسیج کشورهای منطقه در قالب ائتلاف‌هایی نظیر ناتوی عربی، پیمان ابراهیم و... بوده است. همچنان که ایالات متحده در این دوره تلاش نمود تا با وارد کردن تسلیحات به کشورهای عربی منطقه، آنان را در برابر تهدیدات مصون نگه دارد. بنابراین رویکرد ترامپ برخلاف اوباما از نوع گرایش به قدرت سخت امریکا اما به شیوه‌ای عملیاتی و وارد کردن تحریم و فشار حداکثری برای تهدید رقبا و دشمنان بوده است و از این رو ترامپ چندان به اجماع جهانی برای دفع تهدیدات توجهی نشان نمی‌داد.

۳-۴. منطقه‌گرایی برای احاله مسئولیت

وجه مهم استراتژی توازن فراساحلی، دفع نفوذ تهدیدات منطقه‌ای و جلوگیری از تبدیل شدن آنان به هژمون‌های منطقه‌ای است (Walt, 1987 and Walt and Meirshemer, 2016). همین نگرش نیز در نزد دونالد ترامپ دیده شده است که از نظر وی، چالش‌های امروز برای امنیت ملی و منطقه‌ای آمریکا به اندازه دوران جنگ سرد تهدید کننده خواهد بود (Trump, 2017: 90). هرچند نفوذ از نظر اوباما، ناظر بر دفع تهدیدات بر علیه ایالات متحده و ساماندهی وضعیت داخلی امریکا در وهله اول و استفاده از ظرفیت بین‌المللی امریکا برای توسعه داخلی کشور است. از این رو همکاری مدنظر ترامپ معطوف به پیوند ناسیونالیسم و مشارکت در عرصه سیاست خارجی است که «امریکا نخست» نیز شعار محوری آن محسوب می‌شود.

ترامپ، متحدان امریکا را شریک می‌داند که بخشی از ائتلاف امریکا برای حل بحران‌ها و مقابله با بازیگران مخاطره‌ساز است و به تنهایی به دنبال آن نیست تا هزینه امنیت سایر کشورها و از جمله متحدان را تقبل کند. ترامپ از چین و روسیه به عنوان بازیگران مخاطره‌ساز یاد می‌کرد (Postinchi, 2018: 144)، که در دو منطقه استراتژیک اروپا و آسیای شرقی دارای نفوذ قابل توجه و هژمون منطقه‌ای محسوب می‌شوند. به هر حال ترامپ تلاش دارد تا با گرایش به اتحاد و ائتلاف، به اهداف موردنظر خود دست یابد. به بیان وی: «ما بنا نداریم ارزشهای خود را بر دیگران تحمیل کنیم. اتحادها، شراکت‌ها و ائتلاف‌های ما با اراده آزاد و منافع مشترک ایجاد می‌شود. آمریکا سیاست‌هایی را تدوین می‌کند که ما را قادر خواهد ساخت تا در کنار شرکای خود به اهدافمان نایل شویم. متحدان و شرکا بخشی از قدرت ایالات متحده هستند. آمریکا، متحدان و شرکای ما در کنار هم بیش از نیمی از تولید ناخالص داخلی جهان را دارند. هیچ‌یک از دشمنان ما ائتلاف‌های قابل قیاس با این ائتلاف را ندارند» (Trump, 2017: 2). در همین راستا وی برای غلبه بر بحران امنیتی در خاورمیانه و به دست آوردن رضایت متحدین خود در منطقه

خلیج فارس و اسرائیل، ضمن برجسته کردن دشمنی آنان با ایران، زمینه را برای ایجاد یک توافق امنیتی-سیاسی نظیر پیمان ابراهیم فراهم نموده بود. زیرا کشورهای منطقه خلیج فارس با نگرانی از تهدید ایران و متحدان وی در عراق، سوریه و لبنان، این خواسته را مطرح کردند که نیازمند یک اتحاد قوی برای مقابله با ایران هستند. مهم ترین متحد نیز ایالات متحده است که البته ایالات متحده نیز همواره اسرائیل را در کنار خود می بیند (Helfont, 2022: 23). بنابراین با توجه به بی تمایلی امریکا به حضور نظامی در خاورمیانه، تلاش ترامپ بر این بود تا بتواند ضمن طرح عادی سازی روابط میان کشورهای عربی و اسرائیل، پیمان ابراهیم را به عنوان طرحی فراگیر برای صلح و عادی سازی روابط میان کشورها و بر ضد ایران تشکیل دهد. برای عملی کردن ائتلاف به رهبری امریکا، ترامپ خاورمیانه را نیازمند نوعی همگرایی می داند که بر مبنای آن کشورهای عربی بتوانند یک الگوی دیگری از ناتو را در منطقه تشکیل دهند. به همین دلیل تلاش همگرایانه ای از سوی اسرائیل-امریکا و کشورهای عربی صورت گرفت تا بتوانند در قالب یک طرح و نیروی نظامی متشکل در برابر دشمن مشترک یعنی ایران بایستند. زیرا ایران به مثابه ید دشمن قدرتمند و چالش برانگیز برای اسرائیل بوده است (Rabinovich, 2015: 1). به همین دلیل حتی تبدیل شدن ایران به دشمن مشترک کشورهای عربی و اسرائیل (البته به دلایلی متفاوت)، باعث شده تا حتی زمینه های همکاری میان اسرائیل و عربستان نیز فراهم شود و این تمایل از سوی عربستان تا زمانی است که برای پیشبرد منافع این کشور باشد (Shay, 2016: 3). به هر حال، طرح نظامی ناتوی عربی از سوی دولت ترامپ در واقع حاصل خواسته ای بود که کشورهای عربی پس از تحولات سال ۲۰۱۱، گسترش تهدیدات تروریستی در کشورهای خود و همچنین تغییر موازنه قدرت به نفع ایران و محور مقاومت در حال رخ دادن بود. به همین دلیل تمایلات کشورهای عربی با هدف تأمین امنیت، زمینه ساز دخالت قدرت های فرامنطقه ای نیز امریکا را بیش از پیش پررنگ کرد (Sazmand, 2016: 173). بنابراین تلاش برای تشکیل ناتوی عربی بخشی از سازوکارهای همکاری جویانه ترامپ بوده است که در قالب «احاله مسئولیت» و وادار نمودن کشورها به تأمین امنیت خود در منطقه خاورمیانه و حوزه خلیج فارس صورت گرفته بود.

۴-۴. توسل به تحریم های اقتصادی و مداخلات گزینشی

استفاده از ظرفیت هنجاری ایالات متحده (Mearsheimer and Walt, 2016)، و مداخله گزینشی در صورت ضرورت وجه مهمی از رویکرد استراتژی موازنه فراساحلی است. بر مبنای همین رویکرد، در دوره ترامپ، اولین ابزار برای اعمال فشار حداکثری بر ایران، بازگرداندن تحریم های لغو و تعلیق شده

اقتصادی، مالی و بانکی و افزایش دامنه آنها نسبت به دوره پیش از برجام بود. هرچند ترامپ در می ۲۰۱۸ رسماً خروج آمریکا از برجام را اعلام کرد، اما به گفته وزیر خزانه داری، از زمان آغاز به کار ترامپ تا ۲ نوامبر ۲۰۱۸، ۱۹ دور تحریم علیه ایران اعمال شده بود و ۱۶۸ فرد حقیقی و حقوقی هدف تحریم‌ها قرار گرفته بودند (U.S Department of State, 2018). ترامپ در ۲ نوامبر ۲۰۱۸ با اعلام اینکه برجام در رسیدن به اهداف اساسی یعنی مسدودسازی دائمی تمام راه‌های رسیدن به سلاح هسته‌ای و مقابله با اقدامات ایران در سراسر خاورمیانه شکست خورده، تأکید کرد در نوامبر خروج آمریکا از توافق هسته‌ای کامل می‌شود و آخرین تحریم‌هایی که با «توافق وحشتناک، برجام کنار رفته بود، باز می‌گردد. او هدف از تحریم‌ها را وادار کردن ایران به یک انتخاب شفاف یعنی کنار گذاشتن رفتار مخرب با ادامه راهی که به فاجعه اقتصادی می‌انجامد، اعلام کرد (The White House, 2018). اما در عرصه مواجهه با تهدیدات فزاینده در خاورمیانه از جمله مسائلی نظیر تروریسم و جلوگیری از تهدید متحدان آمریکا، ترامپ کوشید تا نیروهای گریز از مرکز نظیر گروه‌های تروریستی را در محیط منطقه‌ای خاورمیانه با ایجاد یک همکاری از اسرائیل تا عربستان و مشارکت سایر کشورهای عربی، مدیریت و کنترل کند. ترامپ می‌خواست روابط سازنده‌ای با کشورهای منطقه نظیر سوریه، مصر و حتی قدرت‌های فرامنطقه‌ای نظیر روسیه در پیش گیرد. بدین ترتیب استراتژی توازن فراساحلی در دوره ترامپ اگرچه رویه خشن و تهاجمی به خود گرفت، اما به دلیل تعلق داشتن به حضور بصره و مدیریت شده و محاسبه سود و زیان ناشی از مداخلات نظامی آمریکا چندان وارد مناقشات سخت در منطقه نشد و تنها در مواردی به حذف موارد تهدیدآمیز بر مبنای تلقی امریکایی از تهدید منافع نظامی انجام داده است. علاوه بر این، مقابله با تهدیدات آمریکا در مواردی نیز گزینشی بوده است که به شهادت رساندن سردار سلیمانی نیز بخشی از این مداخله گزینشی از سوی ایالات متحده و دولت ترامپ بوده است. ترامپ برای دفع تهدید دیگری نظیر ابوبکر بغدادی نیز از رویکرد مداخله گزینشی در سطح محدود استفاده کرد و تا حد ممکن، تهدیدات منطقه را در درون منطقه کنترل نمود.

نتیجه‌گیری

توازن از راه دور و با کمک شرکا در قالب راهبردهای احاله مسئولیت و موازنه‌سازی جمعی به معنای دور ماندن هژمون از تحولات، بحران‌ها و در عین حال مدیریت آنان به شیوه مورد دلخواه و همسو با منافع خود، در چارچوب استراتژی کلان ایالات متحده پس از اتمام دوره بوش و آغاز دوره اوباما در سال ۲۰۰۸ بر صحنه سیاست خارجی این کشور حاکم بوده است. آغازگر این استراتژی در عمل، باراک

اوباما بود که با انتقاد از رویکرد دولت بوش، تحمیل هزینه‌ها بر امریکا را ناشی از تسلط رویکردی دانست که امریکا را در عرصه میدانی دچار چالش نموده است؛ همچنین اعتبار و مشروعیت امریکا به واسطه جنگ‌های عراق و افغانستان نیز به شده به مخاطرات افتاده است و امریکا نیازمند آن است تا با خروج از این جنگ‌ها و کاستن از خسارات، بر نقاطی از جهان متمرکز شود که از اهمیت بیشتری برخوردار هستند و در عین حال به شیوه‌های چندجانبه‌گرایی، مسالمت‌آمیز و بهره‌گیری از قدرت نرم و هوشمند و یا اعتباربخشی به متحدان در مناطق استراتژیک، منافع هژمون را تأمین نماید. از این جهت دولت اوباما چندجانبه‌گرایی، ائتلاف و اتحاد با قدرت‌های منطقه‌ای و در پیش گرفتن دیپلماسی برای حل بحران‌ها از جمله در منطقه خاورمیانه را در پیش گرفت. دولت اوباما با اتخاذ چندجانبه‌گرایی ابتدا سراغ مواردی رفت که به مثابه بحران در خاورمیانه بر منافع خود و متحدان اثرگذار بوده است. اوباما در چارچوب استراتژی توازن فراساحلی سراغ ایران آمد؛ وی ابتدا با تدابیر دیپلماتیکی توانست توافق برجام را به سرانجام برساند، اما در عین حال با حضور دریایی در خلیج فارس، تقویت روابط خود با کشورهای عربی و حمایت از اسرائیل و اطمینان بخشی به آنان از جهت عدم دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای، طرح مسأله حقوق بشر بر علیه ایران، اشتراک‌گذاری منطقه‌ای اطلاعات در خاورمیانه، حفظ برخی تحریم‌های حقوق بشری و صادره از سوی سازمان ملل، فشار دیپلماتیکی به شیوه اجماع منطقه‌ای و جهانی، اجرای مفاد برجام و همزمان تقویت توان اطلاعاتی و دیپلماتیکی برای مقابله با هسته‌ای شدن ایران، استفاده از جنگ افزارهای نامتقارن یعنی فروش تسلیحات به عربستان و اسرائیل توانست آنچه را که از جمهوری اسلامی به‌عنوان یک تهدید منطقه‌ای برای متحدان خود به شمار می‌رفت، برطرف سازد. به قدرت رسیدن ترامپ در سال ۲۰۱۶ به شکل قابل توجهی، تاکتیک‌های تهاجمی، خروج از معاهدات و تقدم بخشی منافع داخلی امریکا را بر حفظ و پایبندی این کشور به تعهدات را در دستور کار قرار داد. ترامپ در مواجهه با بحران‌های خاورمیانه، ضمن تقویت روابط خود با کشورهای عربستان و اسرائیل، خواستار نزدیک شدن این کشورها برای اتحاد آن بر ضد ایران شد. نمود بارز این تاکتیک‌ها از سوی دولت ترامپ، پیمان ابراهام (ابراهیم)، ترغیب اسرائیل و کشورهای عربی به عادی‌سازی روابط و پیشقدم شدن امارات و بحرین در این زمینه برای مقابله با تهدیدات منطقه‌ای برآمد.

ترامپ موازنه از راه دور و در عین حال عمق بخشیدن به بهبود روابط با متحدان خود در منطقه را در دستور کار قرار داده بود. بدین معنا که با خروج از برخی توافقات از جمله برجام، مدعی شد که نه تنها منافع ایران در این توافق تأمین شد، بلکه در نهایت این کشور به سلاح هسته‌ای خواهد رسید و فشار

سیاسی و اقتصادی حداکثری می‌بایست در دستور کار قرار گیرد. کوشش دیگر ترامپ توسل به تقویت فروش تسلیحات به کشورهای منطقه خاورمیانه از جمله عربستان سعودی و اسرائیل بوده است. به طوری که با گسترش داعش و باقی ماندن نگرانی از سرایت تحولات در کشورهای عربی باعث تمایل هرچه بیشتر آنان به سمت امریکا شده است. آثار استراتژی توازن فراساحلی در منطقه خاورمیانه و زیرمجموعه امنیتی آن یعنی خلیج فارس، شکل‌گیری «امنیت الحاقی»، «ترتیبات امنیتی وابسته»، «احاله مسئولیت به متحدان امریکا در منطقه» و «ائتلاف‌گرایی صلح‌گرایانه» بوده است. تاکتیک‌های یاد شده در دوره ترامپ به شکل تهاجمی و با محاسبه سود و زیان مشارکت امریکا در منطقه خاورمیانه دنبال می‌شد. ترامپ با دنبال کردن ناتوی عربی، احاله مسئولیت را به شکل عینی دنبال کرد که می‌توانست نشانگر تدابیر سختگیرانه امریکا در قبال متحدان برای دفاع از خود و یا پرداخت هزینه‌های ناشی از تأمین امنیت آنان از سوی ایالات متحده باشد.

References

- Abbasi (Ashlaghi), Taheri, Tahereh (2017). America's offshore balancing strategy in the Middle East and its consequences for Iran, *Foreign Relations Quarterly*, Year 11, Number 41, pp. 5-35. [In Persian]
- Boot, Max (27 November 2015). 'Las Relaciones Entre Estados Unidos Y Arabia Saudí Después De Abdalá'. *El Medio*. <http://elmedio.io/las-relaciones-entre-estados-unidos-y-arabia-saudi-despues-de-abdala/>.
- Cook, Steven (Jul/20/2022). "Russia Still Has Willing Partners in the Middle East", at: <https://foreignpolicy.com/2022/07/20/putin-meeting-iranturkey-russia-middle-east-syria-ukraine/>.
- Duffy Toft, M. & Kushi, S. (2013). *Dying by the Sword: The Militarization of US Foreign Policy*, Oxford University Press.
- Francisco Herrera Almela and Mayor Matoz, (2016). How did Saudi Arabia's defence policy change after the Arab Spring? , See *discussions, stats*, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/306065262>.
- Fukuya, F (2018). *identity: Demand for dignity, politics, suffering and hatred*, translated by Kazemipour, Tehran: Raman Sokhn Publishing House. [In Persian]
- Fukuyama, F. (2019). *Identity: Contemporary identity politics and the Struggle for recognition*. <https://openlibrary.org/books/OL28132758M/Identity>.
- Helfont, Samuel. (2023). The Limits of Israeli Sea Power And The Threat Of Escalation With Iran. *Hoover Inestitute*. Retrieved from: <https://Www.Hoover.Org/Research/Limits-Israeli-SeaPower-And-ThreatEscalation-Iran>.

- Jafari, Aliakbar (2013). Threat balance strategy and the security of Islamic states in the Middle East region. *Political studies of the Islamic world*. period 2, number 7, page 11-34. [In Persian].
- Javadi, Amin-Reza, Motaghi, Ebrahim, Abtahi, Mustafa (2023). the politics of comparing Trump and Biden in the Middle East; From military balance to offshore balance, *Political Science Quarterly*, year 26, number 2, pp. 237-273. [In Persian]
- Kamali, Mohammadreza, Elhami, Amirhossein, Nabizadeh, Babak (2021). Political relations between the Zionist regime and the countries bordering the Persian Gulf and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran, *Holy Defense Studies Quarterly*, No. 7. [In Persian]
- Kempe, Frederick and Massolo, Giampiero, (2019). *THE MENA*.
- Krieg, A. (2016). Externalizing the burden of war: The Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs*, Vol. 92, No. 1.
- Lynch, Marc (2015). "Obama and the Middle East," *Foreign Affairs*, Vol. 94, No. 5, pp. 18-27.
- Mearsheimer, J. J., & Walt, S. M. (2016). The case for offshore balancing. *Foreign Affairs*, 95(4), 22. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5531943>.
- Mearsheimer, John (2019). "Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order", *International Security*, Vol. 43, No. 4, Retrieved from: https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00342.
- Mearsheimer, John J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*, New York: Norton.
- Meysan. T. (2019). Before Our Very Eyes, Fake Wars and Big Lies: From 9/11 to Donald Trump, *Progressive Press*.
- Motaghi, Ebrahim, Rahnavaard, Hamid (2009). signs and processes in Obama's foreign policy, *International Quarterly of Foreign Relations*, 2nd year, 6th issue. [In Persian]
- Obama, Barack (2014). "Remarks by President Obama and President Benigno Aquino III of the Philippines in Joint Press Conference", *The White House, Office of the Press Secretary*, 28 April.
- Obama, Barack (2017). *US National Security Strategy*.
- Poustinchi, Zohra (2017). New regionalism and Trump's security model in Southwest Asia, *Geopolitics Quarterly*, 14th year, 3rd issue, pp. 143-173. [In Persian]
- Rabinovich, Itamar, (2015). "Israel and the Changing Middle East", *Middle East Memo*, No. 34.
- Rahmani, Seyyed Ali Asghar, Shirazi, Habibullah Abolhasan, Sanaee Ardeshir (2022). Comparison of America's strategies during the era of Obama and Trump to change the behavior or change the system of the Islamic Republic of Iran. *Soft Power Studies*. No. 28. [In Persian].
- Sazmand, Bahareh and Jovkar, Madi (2016). Regional Security Collections and Relationship Patterns Between Persian Gulf countries, *Geopolitics Quarterly*, Volume 12, No 2.
- Shay, Shaul, (2016). Bridge over Troubled Water - Egypt and Saudi Arabia to build the Red Sea Bridge. *IPS publication*.
- Vakil, Sanam and Quilliam, Neil, (2021). Steps to enablea Middle East regional security process. *Chatham house*. Retrieved from: https://www.bing.com/search?pglt=41&q=Steps+to+enablea+Middle+East+regional+security+process&cvid=4c73e9237ffc48fe857fa019c2542847&gs_lcrp=EgRIZGdIKgYIA

[BBFGDkyBggAEEUYOdIBBzQzNmowajGoAgiwAgE&FORM=ANNTA1&PC=U53](#)
1.

Walt, Stephen M. (1987). *The Origins of Alliances*, Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

Walt, Stephen M. (2005). *Taming American Power: The Global Response to U.S. Primacy*, New York: Norton.

Yazdan Pham, Mahmoud (2015). Trump's foreign policy and the Islamic Republic of Iran (scientific article of the Ministry of Science). *Strategic studies*. 19th year. number 4.